

Львівський національний університет імені Івана Франка

Центр досконалості імені Жана Моне
«Західноукраїнський дослідницький центр
з європейських студій»

Роман Калитчак

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ В УКРАЇНІ: ЄДНІСТЬ У РОЗМАЇТТІ

Львів
2023

УДК 327.7(477:4-672ЄС)

К 17

Рекомендовано до друку:

*Центром досконалості імені Жана Моне
«Західноукраїнський дослідницький центр з європейських студій».
Протокол від 6 квітня 2023 р. № 4*

*Вченою Радою факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка.
Протокол від 24 квітня 2023 р. № 20*

Підготовлено в межах реалізації проєкту імені Жана Моне в рамках програми Еразмус+ 99469-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-CoE: Західноукраїнський дослідницький центр з європейських студій (Центр досконалості імені Жана Моне). Підтримка Європейською Комісією цієї публікації не є схваленням її змісту, який відображає виключно позицію авторів/автора, і Комісія не є відповідальною за будь-яке використання оприлюдненої у ній інформації.

This contribution is prepared in the framework of the realization of the Jean Monnet project under the Erasmus+ programme 99469-EPP-1-2018-1-UA-EPPJMO-CoE Western Ukrainian Research Center in European Studies (Jean Monnet Centre of Excellence). The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Калитчак Роман

К 17

Європейські студії в Україні: єдність у розмаїтті / Роман
Калитчак. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 46 с.

ISBN 978-617-10-0728-4

Подано аналіз досліджень з європейських студій в Україні, які проводилися протягом її незалежності. Представлено, зокрема, множинність підходів до поняття європейських студій в Україні, їх становлення в контексті державної політики України та окреслено головні тенденції розвитку європейських студій після Євромайдану.

Для аналітиків, фахівців у сфері приведення національного законодавства України до права ЄС, дослідників, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, які вивчають питання співпраці України та ЄС, а надто у сфері освіти та науки, а також науковців, викладачів ЗВО та аспірантів.

УДК 327.7(477:4-672ЄС)

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ISBN 978-617-10-0728-4

© Калитчак Роман, 2023
© ЛНУ ім. Івана Франка, 2023
© ЗУДЦЄС, 2023

ЗМІСТ

EXUCUTIVE SUMMARY	4
ВСТУП	5
1. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ В УКРАЇНІ: МНОЖИННІСТЬ ПІДХОДІВ	7
2. СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ У КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	11
3. КЛЮЧОВІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТУДІЙ ПІСЛЯ 2014 РОКУ	20
РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПІДСУМКИ	35
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	37

EXECUTIVE SUMMARY

This policy paper seeks to undertake a thorough analysis of the evolution of European Studies in Ukraine over the course of three decades of Ukrainian independence, primarily through meticulous document analysis of presidential decrees, governmental strategies and programs, educational standards, and study programs, among other pertinent documents. As this manuscript predates Russia's egregious war against Ukraine, it provides a unique opportunity to reflect on the advancement of European Studies in Ukrainian higher education throughout three decades of Ukrainian independence.

The paper argues that the pluralism of approaches is a distinguishing characteristic of European studies in Ukraine. The absence of a universally recognized reference in international academic discourse enabled the development of a unique interpretation of European studies, accounting for local needs and peculiarities, including Ukraine's position as a European country outside the European Union.

The aspirations of the nation to join the EU simultaneously fostered and limited the advancement of European studies. State policies in this domain were ambivalent and confusing, but the principal objective was to enhance awareness of European integration. The paper emphasizes the critical complementary role of EU-supported initiatives, particularly Jean Monnet initiatives. It highlights the influential function of higher education in shaping European studies in Ukraine.

Although legislative initiatives promoting university autonomy laid the groundwork for launching new European Studies programs, preference was still given to individual university courses. The limited number of specialized study programs indicated a scarce demand among students and the inadequate potential of Ukrainian universities to initiate full-fledged study programs. The analysis of their content demonstrates the coexistence of multiple approaches toward European Studies in Ukraine.

With Ukraine's status as an official candidate for EU accession granted in 2022, the role of European Studies in Ukraine's higher education will undergo a significant transformation, leading to its increased status, relevance, and visibility. Consequently, it is crucial to pay close attention to the accumulated experience over the last three decades to learn from best practices and prevent major setbacks during the subsequent phase of European Studies' development in Ukraine.

ВСТУП

Євроінтеграційною проблематикою тривалий час цікавиться академічна спільнота України. Упродовж тридцятирічного періоду незалежності нашої держави європейські студії поступово стали невід'ємною складовою вітчизняного освітньо-наукового простору. Низка різних чинників обумовлює становлення та розвиток вивчення і навчання про Європейський Союз. Утім найбільш дієвим рушієм зростання важливості та помітності європейських студій було, є та залишатиметься прагнення нашої держави набути повноправне членство у цьому інтеграційному об'єднанні. Варто акцентувати, що цю ідею підтримує більшість громадян України. Сьогодні ці показники сягають часто понад 80%. Утвердився також консенсус серед політичної еліти щодо курсу на набуття членства у ЄС. Внесені у преамбулу Конституції України доповнення про «європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України», чітка артикуляція «стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі» у ст. 85 Основного закону формалізували ці прагнення. Утім остаточну крапку у дискусіях про формат двосторонніх відносин поставило рішення Європейського Союзу від 23 червня 2022 року, відповідно до якого наша держава отримала офіційний статус країни-кандидати на членство у цьому інтеграційному об'єднанні.

Це вигідно вирізняє та вирізнятиме європейські студії у нашій державі від інших напрямів та обумовлює необхідність періодичного аналізу й осмислення різних аспектів європейських студій у нашій державі. Саме цим керувався Центр досконалості імені Жана Моне «Західноукраїнський дослідницький центр з європейських студій» Львівського національного університету імені Івана Франка, коли вирішив до війни простежити та підготувати звіт про особливості становлення розвитку викладання євроінтеграційної проблематики у сфері вищої освіти упродовж перших трьох десятиріч української незалежності. Водночас метою цієї публікації не є всебічний і деталізований аналіз, а акцентування на окремих аспектах освітнього виміру європейських студій упродовж 1991–2021 років. Це дасть змогу ліпше збагнути особливості їхнього поступу, зокрема буде розглянуто трактування європейських студій в Україні, роль держави у їхньому становленні, а також буде окреслено окремі освітні тренди їхнього розвитку.

Зауважимо, що у публікації не досліджувались особливості розвитку викладання європейських студій у реаліях російської агресії проти України та отримання нашою державою офіційного статусу кандидата на членство у Європейському Союзі. Очевидно, що ці два різні фактори у сукупності істотно визначатимуть у подальшому статус, формат та релевантність освітнього виміру європейських студій. Особливо важливим чинником стає підготовка до вступу у ЄС, у контексті якої належний рівень викладання євроінтеграційної проблематики набуває особливої значимості. З огляду на це, досвід здобутий у попередні роки, про який йдеться у цій аналітичній публікації, повинен сприяти подальшому посиленню якості викладання про Європейських Союз в українських вишах та дозволити уникнути попередніх помилок, що підважували розвиток освітнього виміру європейських студій у нашій державі.

Калитчак Роман

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТУДІЇ В УКРАЇНІ: ЄДНІСТЬ У РОЗМАЇТТІ

Редактор *Юлія Глиняна*

Комп'ютерне верстання *Світлани Сенік*

Формат 70x100/₁₆. Ум. друк. арк. 3,7. Тираж 100 пр. Зам.

Видавець та виготовлювач:

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи.
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.